

Relatoria de la jornada

EL/LA DELEGAT/ADA DE PROTECCIÓ EN EQUIPAMENTS I SERVEIS DE PROMOCIÓ DE LA INFÀNCIA EN EL MARC DE LA LOPIVI

27 de març del 2023

Seguiment del Programa per a la prevenció de les violències sexuals en la infància i l'adolescència: de la prevenció a la intervenció

Direcció de Serveis d'Infància, Joventut i Persones Grans

Carles Gil, cap del Departament de Promoció de la Infància

- Quan l'any 2016 esclata el cas Maristes/abusos sexuals, l'Ajuntament de Barcelona inicia una revisió en els equipaments municipals amb presència d'infants de la possible existència de violències sexuals en els infants i, en el suposat cas, com es gestionaven.
- Al 2017 es valora la necessitat d'iniciar el Programa per a la prevenció de les violències sexuals en la infància i l'adolescència.

Línies del programa:

- Taula interinstitucional: Constituïda per tècnics i tècniques i persones amb responsabilitats que treballen en l'àmbit de la infància a l'Ajuntament de Barcelona, a la Generalitat de Catalunya i a altres institucions. Trobada anual per compartir el més rellevant en l'àmbit de la prevenció i atenció de les violències sexuals en la infància i l'adolescència, i poder reflexionar sobre temes per avançar.
- Taula d'entitats: Reunió amb les entitats del sector per explicar el Programa per a la prevenció de les violències sexuals en la infància i l'adolescència, i compartir coneixement i experiència en l'àmbit de les violències sexuals cap a la infància i l'adolescència, amb la finalitat d'afavorir la coordinació dels recursos existents entre les entitats i l'Administració.
- Programa de diagnòstic i millora dels equipaments municipals: Es van llistar els equipaments de la ciutat i es va avaluar com es gestionaven les situacions de possibles violències sexuals. En general el resultat apunta a:
 - ✓ Falta formació per al personal municipal i el de les empreses que gestionen els equipaments adreçats a infants i adolescents.
 - ✓ Hi ha desconeixement sobre com actuar i quin circuit/protocol s'ha d'activar davant d'un possible cas de violències sexuals. Tothom ha de saber quina és la seva

responsabilitat i com actuar en cas de violència sexual. Cal formació pels protocols però també dels circuits, sobre com actuar amb aquests protocols.

- S'ha fet aquesta formació al personal municipal i també a les empreses que gestionen els espais.
- Incloure el tema a l'enquesta de la joventut (2020), per primera vegada es van incloure dades de victimització. Es confirma que 1 de cada 5 infants han patit algun tipus de violència sexual.
- Recursos: s'han obert recursos online, material pedagògic adreçat a infants i adults.

Direcció de Serveis d'Atenció a la Infància i SARA (Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida) – IMSS

Elena Boira, directora

A la Direcció de Serveis d'Atenció a la Infància i SARA (Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida) hi ha tres departaments:

- Departament d'atenció social a la infància i famílies: Gestiona la detecció de violències, quan ja es necessita la intervenció socioeducativa especialitzada. Sobretot es gestionen centres oberts, espais familiars, i el servei de famílies col·laboradores entre altres serveis, i també es participa a totes les taules on es posa a disposició l'experiència del departament: la infància és molt transversal i es treballa a moltes taules.
- Departament d'atenció especialitzada infància i famílies: Entra en joc quan ja s'ha produït la violència. Es fa un treball molt quirúrgic, es fa un estudi de la famílies, les seves relacions, capacitat parental, inclús s'entra al domicili per explorar la situació de la família i la criatura. L'objectiu és prendre una decisió per a la protecció de l'infant i poder reparar.

A Barcelona s'ha desplegat de forma molt espectacular, hi ha 150 professionals a serveis socials. Molta facilitat de detecció i presa de decisions.

També existeixen altres serveis com el SIFE i ECEIA.

- Departament d'atenció i acollida per violència masclista: Es treballa amb les mares, i els fills i les filles.

El Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida (SARA) és un servei ambulatori d'àmbit de ciutat de titularitat municipal que presta atenció bàsica específica a persones víctimes de situacions de violència masclista (dones, infants i adolescents, altres persones majors d'edat i persones del seu entorn proper directament afectades per aquesta violència), i que proporciona assessorament a professionals i a persones de l'entorn de les víctimes.

Direcció de Serveis d'Atenció a la Infància i SARA (Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida) – IMSS

Maica Comellas, cap del Departament d'Atenció Especialitzada a la Infància i Famílies

- Els circuits són camins, són importants si funcionen i cal verificar que funcionin bé.
- La Generalitat és qui decideix si un nen necessita protecció o no.
- Cal tenir en compte que el circuit actual cal actualitzar-lo, perquè és molt bàsic (es va fer al 2016).
- Sovint les entitats assenyalen els possibles casos de violència i es deriven en funció del que passi per reduir els símptomes. Els casos evidents es deriven directament a DGAIA, es fa una trucada directament.
- Per detectar les possibles violències són necessaris els indicadors de risc i desempament.
- Es treballa amb factors de fragilitat, factors de risc i factors de protecció.
- Les entitats són factors de protecció, fan minvar els indicadors de risc. És part de que moltes vegades els infants surtin endavant, els nens poden viure situacions molt difícils, però les entitats tenen la capacitat d'aportar uns valors diferents, de forma més sana, equilibren l'impacte de les situacions adverses que puguin viure. Són els que poden protegir, aporten valors.

Presentació de la guia de recomanacions per a l'abordatge de les violències sexuals cap a la infància i l'adolescència als casals infantils, ludoteques i centres oberts municipals

Mercè Martí

Psicòloga i consultora social i de gènere

- S'ha creat un guia de recomanacions per a l'abordatge de les violències sexuals cap a la infància, està penjada a la web de l'Ajuntament de Barcelona.
- L'encàrrec de la guia era crear un marc comú per l'abordatge de les violències sexuals cap a la infància.
- La majoria de recursos ja tenien un protocol, però això no volia dir que s'estigués fent una abordatge unificat a tots els recursos. Malgrat tenir protocols, hi havia una infradetecció de violències sexuals.
- Moltes vegades hi ha un protocol però no es coneix. I sovint es constata que hi ha un protocol, però no respon a les necessitats, i també es constata que hi ha un protocol genèric, però no aplicable al recurs.

- S'ha fet un procés de treball per identificar què necessitem per a la detecció i gestió de les angoixes dels professionals, una cosa és el circuit i l'altre les necessitats davant de cada cas, la relació amb la família, etc.
- Es pretén donar una resposta pràctica a les qüestions que anaven sortint. És una guia oberta, no és finalista, recull els aprenentatges però és flexible i es pot anar enriquint.
- Aspectes destacats de la guia:
 1. Treballar des de la perspectiva de gènere amb els infants vol dir parlar de violències masculines i també treballar el biaix que tenim en la mirada de mares i pares. No és neutre la mirada cap al pare i la mare, que socialment s'ha construït. Tampoc és neutre l'impacte a nois i noies, ens els infants ja hi ha uns impactes en la socialització de gènere.
 2. És molt important poder identificar les barreres que dificulten la detecció. Per exemple, no conèixer on derivar. No saber quin és el recurs de referència...
 3. És important conèixer molt bé de què es parla quan es parla de les violències sexuals. Saber respondre a la pregunta: Què són les violències sexuals i com es poden manifestar?
 4. També és important conèixer el procediment, saber clar què passarà quan es derivi el cas. També per a poder informar a la família i a l'infant sobre el què podrà passar a partir de llavors.
 5. En general es treballa de forma reactiva, s'actua quan apareix l'alarma. La proposta de treball és ser més proactives, com preparar els serveis perquè quan arribi un cas ja tinguem les bases posades.
- És necessari per al treball proactiu:
 1. Assegurar un marc i mirada compartida a dins el servei.
 2. Garantir un marc compartit sobre les violències sexuals dins el nostre territori.
 3. Establir una figura de referència dins del recurs.
 4. Detectar el circuit d'actuació i derivació dins del territori.
 5. Establir pautes bàsiques comunes del servei davant la sospita o certesa de violències sexuals.
 6. Determinar coreferències davant d'un cas: internament la relació amb l'infant i externament recollir les referències d'altres serveis.
 7. Estar en el mapa dels circuits, donar a conèixer el servei.

El/la delegat/da de Protecció en Equipaments i Serveis de Promoció de la Infància en el marc de la LOPIVI

Almudena González García

Professora del Departament de Dret Administratiu i Processal, Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona.

Investigadora principal i coordinadora de la Clínica Jurídica per a la Protecció de la Infància i Adolescència Universitat de Barcelona

Des de l'any 2019, treballa coma jurista especialitzada en risc, desemparament i/o víctima infantil, al Consell Comarcal.

El contingut de la present relatoria recull l'exposició realitzada per Almudena González García, en qualitat de ponent, en el marc de les Jornades sobre "El/la delegat/ada de Protecció en Equipaments i Serveis de Promoció de la Infància en el marc de la LOPIVI (Llei orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència)" organitzada per l'Ajuntament de Barcelona, a Barcelona, el 27 de març de 2023.

Avís legal:

La ponència realitzada ha estat acceptada com article doctrinal que en quant es publiqui es farà arribar també a totes les persones assistents de la jornada.

D'acord amb l'article 17.1 de la Llei 19/2014, l'Ajuntament de Barcelona i l'autora de la ponència, permeten la reutilització dels continguts i de les dades sempre que se'n citi la font i la data d'actualització, que no se'n desnaturalitzi la informació (article 8 de la Llei 37/2007) , i no es contradigui amb una llicència específica.

Context:

La LOPIVI no surt com un bolet, ja existia normativa i aquesta llei fa un pas més en el desplegament de la normativa.

Els nens i les nenes tenen reconeguts drets als tractats internacionals. La Convenció Internacional dels drets dels nens, és norma vinculant. És norma jurídica, no és un protocol d'actuació.

Els nens i les nenes són persones amb drets.

La LOPIVI desenvolupa el dret fonamental de tota persona a viure lliure de qualsevol tipus de violència.

Principis rectors i criteris generals de l'aplicació de la norma. Pretén un canvi social i estructural molt gran:

- La prohibició de tota forma de violència
- La prioritat de les actuacions de caràcter preventiu, treballar abans per evitar la protecció.
- Cultura del bon tracte a l'infant i adolescent com a element central de totes les actuacions.
- Promoure actuacions integrals i coordinació de les administracions.
- Reforçar l'autonomia i capacitat de les persones menors d'edat per a la detecció precoç i adequada.
- Individualització de les mesures.

Què estableix la llei?:

- Defineix el què és la violència.
- També defineix el bon tracte.
- També defineix l'entorn segur. Ha de promoure un ambient protector, inclòs l'entorn digital.
- La llei també fa un llistat de figures necessàries en diferents àmbits.
- S'han de crear referents especialitats que cal capacitar. No és una formació aïllada, si no especialitzada. Hauria de ser permanent i actualitzada.
- No estableix un pla formatiu, si estableix un conjunt de categories de formació que els professionals haurien de rebre.

La figura del Delegat de protecció, què ha de fer?

- Aplicar els protocols d'actuació.
- El delegat és un referent especialitzat que ha de conèixer els protocols i activar-los.

Cal reflexionar sobre com implementar-ho:

- Es necessita un delegat o més d'un delegat?
- Volem cobrir-ho o bé realment volem fer el canvi, capacitar-lo i especialitzar-lo?

Taula rodona: Experiències sobre delegats/des de protecció en equipaments i serveis de promoció de la infància – iniciatives en l'àmbit de l'esport i del lleure.

Mercè Jofra

Cap del Departament de Promoció Esportiva de l'Institut Barcelona Esports (IBE)

- Al 2017 van crear una taula de treball amb tots els agents i entitats amb qui hi havia relació per debatre com calia actuar davant de possibles casos de maltractaments als infants.
- Al 2019 comencen a treballar amb diverses organitzacions esportives amb la col·laboració de la Fundació Vicki Bernadet.

- S'analitza quines són les característiques de les organitzacions esportives en relació a les possible violències que poden sorgir. Arran d'aquestes trobades, es promou un protocol per a recollir com cal actuar davant d'un possible maltractament.
- El protocol és una eina que es lliura a totes les entitats esportives i als equipaments municipals.
- És un requisit que les entitats que s'homologuen per l'IBE han de complir amb el protocol.
- Participar a les obligacions, tenir delegats i representants per a gestionar les violències és obligatori per a les organitzacions que treballen amb l'IBE.
- La formació s'adapta cada any.
- Amb el temps es van haver de fer diferents protocols segons la tipologia d'entitat o equipament, i tenint en compte els diferents espais i els perfils professionals.
- No s'anomenen delegats, si no referents.
- L'obligació de la formació és per a tothom, no només per als referents.

Ana Caso

Directora d'Esport i Lleure de CET 10

- Està en contacte directe amb els companys i companyes cada cop que es produeix una situació de possible assetjament.
- En funció del volum de treballadors/es i d'infants i joves que participen de les activitats, una única persona delegada no és suficient. També ho és la directora de Recursos Humans i una persona més per àrea.
- No ha rebut cap formació, però participa al grup Equitat i Gènere de l'IBE.
- També s'ha format a partir de la implementació del Pla d'Igualtat, que inclou també un protocol d'assetjament.
- Entre el 2020 i el 2023 han sortit 7 o 8 casos de presumpte assetjament.
- Han intervingut, han donat suport i ajudat perquè cada cas tingués un seguiment i una intervenció. És una mica frustrant perquè en alguns casos les entitats no tenen prou força per assegurar la intervenció d'altres agents, o bé directament perquè no s'ha pogut intervenir (per exemple: un/a treballador/a que fa baixa voluntària abans de finalitzar-se el procés; un adolescent que no vol denunciar, etc.).
- No tenen les eines perquè quedi registrat.

Laura Sabaté

Coordinadora de projectes de la Fundació Barça

- La implementació de la LOPIVI és un procés llarg, no es fa en un dia. Vam treballar-hi durant dos anys per analitzar les necessitats i fer l'aterratge tan al FC Barcelona com a la seva Fundació, a nivell nacional i internacional.
- No es tracta només de que no passi res als nostres centres, si no que l'infant es situa en el centre, i si el Protocol s'activarà tan si pateix alguna forma de violència dins a o fora el nostre àmbit tal com indica la LOPIVI. Es busca que els infants que participen a l'entitat se sentin segurs i protegits.
- En el cas del FC Barcelona, a banda de les instal·lacions pròpies, també tenim en compte els desplaçaments, els hotels, etc..
- S'acostuma a pensar que la violència prové dels adults, però també pot ocórrer entre menors. La LOPIVI així ho recull: protecció dels menors d'edats davant la violència vingui d'on vingui.
- Pot venir del personal propi, però també personal aliè. Hi ha molta gent al voltant de l'infant.
- Aplicar la llei és un canvi de cultura, no és només l'entrada de la figura d'un Delegat de protecció.
- Conèixer els processos és responsabilitat del Delegat de protecció. Ha de saber quins passos cal seguir davant una situació de risc, indicatiu o revelació d'alguna forma de violència contra un infant o adolescent.
- La formació que s'està fent al Barça pels Delegats de protecció és de 50 hores. S'organitzen amb delegats duals per àrea. A banda, també hi ha un Comitè de protecció. Com que són figures que queden lluny del nen, s'ha dissenyat també els Referents de protecció que són els segons entrenadors, més propers als infants.
- Tota la Política de Protecció del club la desplega el Comitè de Protecció i els Delegats de Protecció.
- És important crear els canals de comunicació i que siguin coneguts per a tothom, infants i adults. I que els infants els sàpiguen identificar i que tinguin les vies per accedir-hi.
- En l'entorn físic, cal garantir que no hi hagi riscos físics, però també a nivell emocional cal crear entorns segurs. Per exemple: que la residència no sigui 'militar'.
- Entorn relacional. Aquest personal també reben formació (obligatòria) perquè són els que estan en contacte amb els infants. Es demanen referències de tots els tècnics. Se'ls comunica que tenim un sistema de protecció a la infància i, de fet, aquest punt ja resulta ser una mesura dissuasiva.
- Les referències es comproven, s'hi truca.

- Amb els propis infants i adolescents també es fan tallers de sensibilització. Amb recursos propis, però també amb recursos del territori: del districte o municipi.
- El públic: a tots els esdeveniments hi ha públic. S'intenta sensibilitzar també, per megafonia, per exemple.
- Materials a la web: Política de protecció a la infància, Guia del sistema de protecció, Codi de conducta de professionals, Protocol d'actuació, Funcions dels Delegats de Protecció, Guia de bones pràctiques als desplaçaments.

Tot es pot descarregar a:

<https://fundacio.fbarcelona.cat/sistema-de-proteccio-de-la-infancia>

Maite Marzo

Professora i investigadora del grup de recerca GIAS de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés – Universitat Ramon Llull

Presentació de la recerca: *Eines pedagògiques per a la implementació de la LOPIVI en les entitats de temps lliure educatiu*. La figura del/de la delegat/ada de prevenció.

- Aquesta recerca es va fer durant el 2022 a set comunitats autònomes. Hi van participar 130 persones: 58 adults i 72 nens/es i adolescents.
- Hi han participat diferents perfils professionals: monitors/es, formadors/es de monitors/es, tècnics/iques de l'Administració (de les àrees de joventut, etc), experts/es en el camp, i infants i adolescents participants en centres d'oci educatiu.
- Es van realitzar sessions de treball i focus grup, independents segons perfil professional, per les persones adultes, i en el cas dels infants i adolescents, es van realitzar tallers deliberatius.

Amb tota la informació recollida:

- Es va valorar important crear una guia amb l'objectiu de donar orientacions perquè les entitats d'oci educatiu puguin implementar el protocol i també que serveixi d'orientacions per al/a la delegat/ada.
- El/la delegat/ada ha de ser una persona amb molt vincle a l'entitat, que conegui el territori i les famílies. Ha de tenir coneixement específic del context, formació en l'àmbit de les humanitats o ciències socials, entre altres. També necessita tenir formació especialitzada sobre la llei i la prevenció de violències, ha de tenir el certificat negatiu d'antecedents penals, ha de ser competent en comunicació i capaç de resoldre conflictes.

- Són les entitats les que han de designar el/la delegat/ada, o en el seu defecte, assumir aquesta funció el mateix/la mateixa director/a.
- Ha de ser una figura reconeguda per a la institució, recolzada, i cal tenir en compte quina serà la dependència jeràrquica: haurà de dependre de la Direcció o ha de ser una figura més independent?
- Va sortir molt que el/la delegat/ada ha d'assumir l'actualització del codi de conducta i dissenyar els mapes de riscos i els plans d'actuació, ha d'assessorar l'equip directiu en la formació. També hauria d'assumir la formació dels seus/de les seves companys/es i formar els nens i les nenes en com identificar la violència.
- Proposta de la recerca: es veia adient dur a terme una formació d'unes 60 hores, en concret 40 hores de classe i unes 20 de treball individual. En el treball individual hauria de ser capaç d'elaborar el pla d'entorn segur (protector) d'un centre d'oci educatiu que integri el sentit de la LOPIVI.
- No hi ha acord en si hauria de ser una formació reglada o bé de tipus escola de temps lliure (formació de monitors/es i directors/es). Els/les delegats/ades haurien de ser majors d'edat i demostrar experiència.
- Es considera molt important preservar l'oci educatiu de la violència.

Mariona Bota

Tècnica en prevenció i abordatge de les violències sexuals i altres maltractaments de la Fundació Josep Carol (Escoltes Catalans)

- Van començar al 2017 participant a les taules sectorials, va ser un procés llarg. Es van adonar que les violències sexuals en infants eren una realitat quotidiana, que hi havia un marc legal que ens obligava a actuar però que no teníem les eines per fer-ho
- El primer pas va ser: anàlisi de l'entitat. Identificar els seus potencials però també els seus riscos i límits. Escoltes catalans té espais educatius a diferents llocs del territori. Es donen espais de convivència com campaments, sortides, nocturnitat, jocs d'aigua...la seva potencialitat és el vincle entre les monitores joves i els infants.
- Al mateix temps, aquest vincle és un risc per a les violències sexuals.
- Com va ser aquest procés? Es va fer un procés participatiu que pogués implicar tots els agents (famílies, infants, joves, monitores, estructura associativa i tècniques), amb 3 objectius:
 - Per a poder introduir la seva mirada: necessitats i propostes.
 - Legitimar el procés i els resultats
 - Que el propi procés sigui una oportunitat formativa i de sensibilització

- Va ser un procés llarg i lent, però va tenir resultats.
- Les figures delegades són claus per a poder tenir peces a cadascun dels espais on es facin les activitats, que siguin també un motor per a seguir formant tot l'equip.
- Es va decidir que hi hagués responsables d'abús infantil a cadascun dels espais del cau. I que s'incorporessin a l'estructura organitzativa de l'entitat.
- Es va decidir que totes les monitores estiguessin formades. Vam decidir que n'hi hagi, responsables d'abús sexual infantil, a cadascun d'aquests cau i al mateix temps que totes les monitores estiguin formades. Posem el focus a la prevenció, passava per posar nom a les coses que passen. Posar nom permet als infants i joves entendre i així ho poden explicar, si no hi ha nom no hi poden haver revelacions.
- La prevenció també és fer educació sexual: en positiu, no des del terror sexual
- S'ha vist que cal posar el focus en les víctimes i fer prevenció per evitar situacions de risc. Però no només! Cal fer prevenció per reduir els factors de risc perquè les persones no cometin aquestes conductes. Cal donar eines a les criatures. Posar al centre la vivència dels infants i joves, els protocol d'entrada llista alguns riscos per evitar que passin coses.
- Es poden fer pràctiques proactives perquè ells també puguin detectar i explicar quan visquin situacions que els incomodin, que no generis benestar o que siguin abusives, no amb la voluntat de responsabilitzar-los si no per capacitar-los.
- Reptes:
 - Prevenció en tots els sentits: víctimes, potencials persones que cometin conducte, famílies, entorn.
 - Reconstrucció dels grups després de l'impacte d'una situació de violència sexual.
 - Com impregna aquest treball en el si de les famílies i més enllà.
 - Seguir demanant administració pública eines i recursos.